บทที่ 4
ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมกรรมการของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รวมทั้งการศึกษารูปแบบของการประชุมคณะกรรมการ วิธีการบอกกล่าวประชุม การดำเนินการประชุม และมติที่ประชุม รวมทั้งปัญหาต่างๆ และจากการศึกษาในบทที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน รวมทั้งมิได้ให้ความสำคัญที่จะปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย กล่าวคือกฎหมายบริษัทของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย หรือประเทศญี่ปุ่นต่างได้บัญญัติยอมรับถึงการประชุมคณะกรรมการโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี และมติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายบริษัทของไทยที่ไม่ได้บัญญัติถึงการประชุมโดยวิธีการดังกล่าว การจัดทำมติเป็นลายลักษณ์อักษรและผลของการประชุมไว้อย่างชัดแจ้ง อีกทั้งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัทแล้ว พบว่ามีปัญหาดังนี้

4.1 ปัญหาการบอกกล่าวนัดประชุม (Notice)

หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมเป็นเงื่อนไขประการแรกของกระบวนการประชุมคณะกรรมการ เพราะก่อนที่จะมีการประชุมคณะกรรมการจะต้องมีการทำหนังสือบอกกล่าวให้กรรมการล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุม

หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมมีเพื่อให้กรรมการได้มีโอกาสพิจารณาและปรึกษาหารือกับกรรมการอื่นถึงเรื่องที่จะทำการประชุมและเตรียมตัวสำหรับที่จะลงมติในเรื่องนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การบอกกล่าวนัดประชุมจึงควรบอกกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสม จึงจะถือว่าการประชุมนั้นเป็นการประชุมที่ชอบด้วยกฎหมาย และมติที่ประชุมดังกล่าวจึงผูกพันบริษัท

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมิได้กำหนดระยะเวลาบอกกล่าวนัดประชุมคณะกรรมการของบริษัทจำกัดไว้อย่างชัดแจ้ง ซึ่งต่างประเทศมีการกำหนดการบอกกล่าวนัดประชุมคณะกรรมการล่วงหน้าไว้ รวมทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังไม่ได้กำหนดวิธีการประชุมไว้ว่า

สามารถทำได้โดยวิธีใดบ้าง โดยการบอกกล่าวนัดประชุมสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การแจ้งทางโทรศัพท์ การแจ้งทางไปรษณีย์ หรือการแจ้งทางวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายเหมาะกับวิธีในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้กฎหมายบริษัทในหลายประเทศจึงได้บัญญัติให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับการบอกกล่าวนัดประชุมได้ เช่น กฎหมายบริษัทของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย กำหนดไว้อย่างชัดแจ้งให้มีการนำเทคโนโลยี หรือวิธีการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ มาใช้ในการบอกกล่าวนัดประชุมได้ หรือกฎหมายบริษัทของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งกำหนดให้นำเทคโนโลยีที่กรรมการทุกคนเห็นชอบมาใช้ในการบอกกล่าวนัดประชุมได้ เป็นต้น ดังนั้นประเทศไทยในปัจจุบันจึงยังมีวิธีการบอกกล่าวนัดประชุมที่ไม่ชัดแจ้งเพียงพอ

4.2 ปัญหาองค์ประชุม

องค์ประกอบของการประชุม โดยทั่วไปการประชุมต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

1) ในการประชุมคณะกรรมการ ต้องเข้าประชุมร่วมกันในสถานที่เดียวกันและในเวลาเดียวกัน[1]โดยมีลักษณะของการเผชิญหน้ากัน (Face to Face) เพื่อให้กรรมการสามารถอภิปรายโต้เถียงหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ก่อนที่จะมีการลงมติร่วมกันในที่ประชุม

2) ในการประชุมคณะกรรมการ จะต้องมาประชุมด้วยตนเอง จะมอบหมายให้ผู้อื่นเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนแทนไม่ได้[2]เพราะในการตั้งกรรมการ ที่ประชุมผู้ถือหุ้นย่อมต้องคำนึงถึงคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถของบุคคลนั้น ตลอดจนความไว้วางใจที่ผู้ถือหุ้นมีต่อกรรมการที่ตนแต่งตั้งว่าจะสามารถบริหารกิจการของบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับความสำคัญของการประชุมคณะกรรมการที่จัดให้มีขึ้น เพื่อต้องการให้กรรมการแต่ละคนได้ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวในการพิจารณาไตร่ตรอง แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ตลอดจนทำการตัดสินใจร่วมกัน

3) การประชุมคณะกรรมการ ต้องจัดประชุมตามขั้นตอนการประชุมที่กฎหมายและข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดไว้ เนื่องจากการประชุมถือว่าชอบและมีผลบังคับ ต่อเมื่อได้ดำเนินไปโดยถูกต้องตามขั้นตอนซึ่งกำหนดไว้โดยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการบอกกล่าวนัดประชุม องค์ประชุม จนถึงการลงมติในที่ประชุม ดังนี้ กฎหมายบริษัทของทุกประเทศจึงมีบทบัญญัติกำหนดขั้นตอนในการประชุมไว้

---

[1] โสภณ รัตนากร. เล่มเดิม. หน้า 380.

[2] แหล่งเดิม.

การที่ที่ประชุมคณะกรรมการ กำหนดให้กรรมการต้องเข้าประชุมร่วมกันในสถานที่เดียวกันและในเวลาเดียวกัน[3] โดยมีลักษณะของการเผชิญหน้ากัน (Face to Face) จึงถือเป็นองค์ประชุมนั้น ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก เช่น หากกรรมการมีหน้าที่หรือภารกิจต้องไปต่างประเทศ หรือไม่สามารถอยู่ร่วมประชุม ณ สถานที่ที่กำหนดนั้นอย่างพร้อมเพรียงกัน ก็จะถือว่าไม่ครบองค์ประชุม การประชุมไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ทำให้ธุรกิจหรือการดำเนินการอาจต้องล่าช้าออกไปอีก ทั้งที่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีมากมายที่สามารถแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสามารถเข้าร่วมประชุมได้อย่างพร้อมเพรียงโดยที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกันอีกต่อไป หรือการประชุมบางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องให้กรรมการประชุมกันโดยพร้อมเพรียง โดยหากกรรมการแต่ละคนมีความเห็นและมติที่ตรงกัน ก็อาจลงมติเป็นลายลักษณ์อักษรโดยไม่มีการประชุมจริงก็เป็นได้ ดังนั้น ลักษณะการกำหนดองค์ประชุมดังที่กล่าวมานี้ จึงไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ในปัจจุบันโดยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ อาจมีการติดต่อปรึกษาหารือหลายคนพร้อมกัน หรือประชุมกันโดยไม่ต้องอยู่ในสถานที่เดียวกันก็ได้ จึงน่าจะมีการผ่อนผันให้บริษัทออกข้อบังคับกำหนดรูปแบบวิธีการประชุมตามที่เห็นสมควรได้อย่างในต่างประเทศบ้าง เพราะในทางปฏิบัติหลายบริษัทในเมืองไทยก็ไม่ได้มีการประชุมกันจริง แต่มักจะทำรายงานการประชุมเป็นหลักฐานว่ามีการประชุมกัน ซึ่งก็เป็นปัญหาว่าจะถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า รายงานการประชุมใหญ่ซึ่งเป็นเท็จเพราะไม่มีการประชุมกันจริงอาจถูกเพิกถอนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2362/2520)[4]

ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่าสมควรแก้ไขกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัทให้มีความยืดหยุ่นในประการที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการให้เหมาะสมทันยุคทันสมัยด้วยการให้สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนกรรมการ และให้สามารถลงมติทางหนังสือที่เรียกว่ามติเวียนหรือไม่ ซึ่งได้มีการพิจารณาในเบื้องต้นว่า ควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัทโดยยึดถือแนวทางเดียวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการในขณะนี้ คือ ให้สามารถแต่งตั้งกรรมการสำรองเพื่อทำหน้าที่แทนกรรมการในกรณีที่กรรมการไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ส่วนการประชุมคณะกรรมการบริษัทก็เปิดกว้างให้ทันยุค ให้สามารถประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือลงมติด้วย หนังสือเวียนแทนการประชุมก็ได้

ดังนั้น ประเด็นปัญหาคือ ควรบัญญัติหลักกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท รองรับการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีและมติลายลักษณ์อักษรไว้หรือไม่ เพียงใด

---

[3] แหล่งเดิม.

[4] โสภณ รัตนากร. เล่มเดิม. หน้า 460.

4.3 ปัญหาวิธีดำเนินการประชุม

จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยไม่พบว่ามีกฎหมายบัญญัติรองรับถึงการประชุม และมีมติที่มาจากการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี และมติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ ประกอบกับปัจจุบัน ได้มีประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ปี 2551 ที่ประกาศโดยมีหลักว่า 1) บริษัทจำกัดไม่สามารถกำหนดข้อบังคับบริษัทให้กรรมการสามารถมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมแทนและให้นับเป็นองค์ประชุม รวมทั้งออกเสียงลงคะแนนในการประชุมคณะกรรมการบริษัท 2) บริษัทจำกัดไม่สามารถกำหนดข้อบังคับบริษัทให้มติคณะกรรมการสามารถทำเป็นมติเวียนโดยไม่ต้องจัดประชุมคณะกรรมการบริษัท 3) ในกรณีที่บริษัทจำกัดได้จดทะเบียนข้อบังคับ ในลักษณะดังกล่าวข้างต้นตามข้อ 1) และข้อ 2) ไว้แล้ว แม้จะมิได้มีการเพิกถอนการจดทะเบียนข้อบังคับดังกล่าว บริษัทก็ไม่สามารถถือปฏิบัติตามข้อบังคับนั้นได้อีกต่อไปนั้นมีผลทำให้การประชุมคณะกรรมการบริษัท ไม่สามารถทำเป็นมติเวียนได้อีกต่อไป แม้ข้อบังคับของบริษัทจะกำหนดไว้ว่าสามารถทำได้ก็ตาม หากปฏิบัติเช่นนั้น หากปฏิบัติเช่นนั้น มติดังกล่าวก็ไม่มีผลบังคับ และก็ยังไม่อาจจดทะเบียนได้ การกระทำเช่นนี้ ยิ่งทำให้บริษัทขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการงานของบริษัท เนื่องจากหากต้องการมติที่ประชุม แม้เป็นเพียงมติในเรื่องเล็กน้อยก็ต้องมานั่งประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงให้ครบองค์ประชุมในสถานที่เดียวกันเท่านั้น

สาเหตุของปัญหาการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจน และไม่มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เป็นไปตามสภาพสังคมในปัจจุบัน กล่าวคือ เมื่อพิจารณามาตรา 1182[5] และมาตรา 1190[6] มีหลักให้การประชุมลงคะแนนด้วยวิธีชูมือทำให้ตีความได้ว่าการประชุมต้องมาประชุม ณ สถานที่แห่งเดียวกัน รวมถึงกรรมการแต่ละคนก็ต้องมาปรากฏตัวรวมกันในที่ประชุม โดยไม่ยอมรับให้มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารโต้ตอบระหว่างกันแทนการมาปรากฏตัวในที่ประชุม

ประกอบกับไม่มีกฎหมายบัญญัติให้สามารถมีมติที่ประชุมได้โดยไม่มีการประชุมหรือการจัดทำมติลายลักษณ์อักษร (Paper Meeting) ดังนั้นในการประชุมแต่ละครั้ง ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการก็จะต้องมาปรากฏตัวรวมกัน หรือต้องประชุมร่วมกันในเวลาเดียวกัน

---

[5] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1182 บัญญัติว่า “ในการลงคะแนนโดยวิธีชูมือนั้น ท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนที่มาประชุมเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมแทน มีเสียงหนึ่งเป็นคะแนน แต่ในการลงคะแนนลับ ท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนมีคะแนนเสียงดสียงหนึ่งต่อหุ้นหนึ่งที่ตนถือ.”

[6] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1190 บัญญัติว่า “ในการประชุมใหญ่ใดๆ ข้อมติอันเสนอให้ลงคะแนน ท่านให้ตัดสินด้วยวิธีชูมือ เว้นแต่เมื่อก่อนหรือในเวลาที่แสดงผลแห่งการชูมือนั้น จะได้มีผู้ถือหุ้นสองคนเป็นอย่างน้อยติดใจร้องขอให้ลงคะแนนลับ.”

ประเด็นปัญหาคือ ควรบัญญัติหลักกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท ว่าด้วยวิธีการประชุมขึ้นใหม่ให้ทันสมัยต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติหรือไม่ เพียงใด

ประเด็นนี้ การประชุมของคณะกรรมการบริษัท เนื่องจากบริษัทเมื่อจดทะเบียนแล้วถือเป็นนิติบุคคลต่างจากผู้ถือหุ้นทั้งหลาย ในการบริหารจัดการบริษัท กฎหมายกำหนดให้บริษัทมีกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น จัดการบริษัทตามข้อบังคับและมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น ถ้าบริษัทมีกรรมการตั้งแต่สองคนขึ้นไป การบริหารจัดการหรือการดำเนินการของกรรมการ จะต้องเป็นไปตามมติของที่ประชุมกรรมการที่ใช้เสียงข้างมากเป็นเสียงชี้ขาด

การประชุมคณะกรรมการบริษัท บางกรณีอาจมีกรรมการเข้าประชุมได้ไม่ครบองค์ประชุม อาทิเช่น กรรมการบางท่านมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ไม่สะดวกที่จะเดินทางมาประชุม หรือกรรมการบางท่านติดกิจธุระอื่นเข้าประชุมไม่ได้ จึงมีบางบริษัทจะกำหนดในข้อบังคับของบริษัทให้กรรมการสามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนได้ หรือกำหนดในข้อบังคับให้สามารถลงมติโดยเวียนหนังสือที่เรียกว่ามติเวียนได้ โดยไม่ต้องจัดให้มีการประชุมกรรมการแล้วจะจดทะเบียนข้อบังคับดังกล่าว

เนื่องจากเรื่องที่กรรมการบริษัทจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเข้าประชุมคณะกรรมการบริษัทแทน ศาลฎีกาเคยมีคำพิพากษาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า การเป็นกรรมการบริษัทเป็นเรื่องที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัว และต้องกระทำด้วยตัวเอง จะมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทนตนในฐานะกรรมการไม่ได้ ส่วนเรื่องที่จะกำหนดในข้อบังคับให้สามารถมีมติเวียนโดยไม่ต้องมีการประชุมคณะกรรมการนั้น เคยมีคำวินิจฉัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากรณีที่บริษัทมหาชนจำกัดจะกำหนดข้อบังคับให้กรรมการสามารถมีมติด้วยการเวียนหนังสือโดยไม่ต้องมีการประชุมว่า เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมกรรมการไม่อาจรับจดทะเบียนได้

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าในฐานะสำนักงานกลางทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทได้ถือปฏิบัติตามแนวจากคำพิพากษาฎีกาและแนวคำวินิจฉัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว คือไม่สามารถรับจดทะเบียนข้อบังคับในลักษณะดังกล่าวได้ ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่าสมควรแก้ไขกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัทให้มีความยืดหยุ่นในประการที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการให้เหมาะสมทันยุคทันสมัยด้วยการให้สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนกรรมการ และให้สามารถลงมติทางหนังสือที่เรียกว่ามติเวียนหรือไม่ ซึ่งได้มีการพิจารณาในเบื้องต้นว่า ควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัทโดยยึดถือแนวทางเดียวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการในขณะนี้ คือ

ให้สามารถแต่งตั้งกรรมการสำรองเพื่อทำหน้าที่แทนกรรมการในกรณีที่กรรมการไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ส่วนการประชุมคณะกรรมการบริษัทก็เปิดกว้างให้ทันยุค ให้สามารถประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือลงมติด้วย หนังสือเวียนแทนการประชุมก็ได้

4.4 ปัญหามติที่ประชุม

การรองรับถึงการประชุมและมติที่มาจากการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีและมติลายลักษณ์อักษร

เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท ไม่พบว่ามีกฎหมายบัญญัติรองรับถึงการประชุมและมติที่มาจากการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีและมติลายลักษณ์อักษรไว้ จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติว่า บริษัทจะดำเนินการประชุมในลักษณะดังกล่าวไม่ได้ เพราะกฎหมายบัญญัติวิธีการประชุมไว้ชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้ว

การไม่ยอมรับมติของการประชุมที่มีมติมาจากการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีและมติลายลักษณ์อักษรจะมีรูปแบบแตกต่างกัน ย่อมทำให้ไม่คล่องตัวในการบริหารงานของคณะกรรมการ และทำให้มติที่ได้มาจากการประชุมดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น หากกรรมการมีความเห็นที่ต้องตรงกัน ในเรื่องที่อาจไม่สำคัญมากนัก หากแต่ละคนต่างติดภารกิจอยู่คนละประเทศไม่สามารถเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันต่อหน้าได้ ก็จะไม่สามารถดำเนินการประชุมได้ และไม่สามารถมีมติที่ประชุมได้ ซึ่งความจริงแล้ว หากสามารถประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ก็จะทำให้การปฏิบัติงานสะดวกยิ่งขึ้น หรือหากเป็นเรื่องเล็กน้อยและกรรมการทุกคนมีมติเห็นชอบร่วมกันแล้ว ก็ควรให้มีการลงมติโดยลายลักษณ์อักษรได้เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานประกอบกิจการบริษัท

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับการประชุมโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ก็ได้มีการพิพากษาโดยพิจารณาคำนึงถึงสภาพสังคมที่ทันสมัย เทคโนโลยีก้าวหน้ามากขึ้น และคำนึงถึงเจตนารมณ์ของตัวบทกฎหมายที่แท้จริงยิ่งกว่าลายลักษณ์อักษร ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 5510/2540

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 และ 1195 ได้บัญญัติเรื่องการบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไว้โดยมุ่งประสงค์ให้มีการแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าว่าบริษัทจะได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ในกิจการใด ที่ใด เมื่อใด เพื่อผู้ถือหุ้นจะได้มีโอกาสเตรียมตัวสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้โดยเต็มที่ ไม่ให้ผู้บริหารเอาเปรียบรวบรัดในการประชุม แม้ว่าบทบัญญัติ

ดังกล่าวจะมิได้บังคับโดยเด็ดขาดว่าถ้าไม่ปฏิบัติตามแล้วการแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็นโมฆะเสียเปล่าก็ตาม แต่ก็ให้สิทธิกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย โดยต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้นถ้าหากไม่มีการร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบภายในเดือนหนึ่งแล้ว มติของที่ประชุมดังกล่าวก็มีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้ ผู้ใดจะขอให้เพิกถอนไม่ได้ ดังนั้น เมื่อคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ของผู้คัดค้านที่ส่งไปยังผู้ร้องก่อนวันนัดประชุมน้อยกว่าเจ็ดวัน ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการแจ้งให้ผู้ร้องทราบคำบอกกล่าวก่อนกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 1175 ดังกล่าวข้างต้น การนัดเรียกประชุมใหญ่ในครั้งนี้จึงไม่ชอบและเป็นผลให้มติของที่ประชุมใหญ่ในวันดังกล่าวเป็นมติอันผิดระเบียบตามมาตรา 1195 ซึ่งกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดสามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น เห็นได้ว่า หากการบอกกล่าวเรียกประชุมทำไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติมาตรา 1175 การนัดเรียกประชุมใหญ่ในครั้งนี้จึงไม่ชอบและเป็นผลให้มติของที่ประชุมใหญ่ในวันดังกล่าวเป็นมติอันผิดระเบียบตามมาตรา 1195 ซึ่งกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดสามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ แต่แม้การบอกกล่าวเรียกประชุมจะทำไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติมาตรา 1175 หากไม่มีการร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบภายใน 1 เดือนแล้ว มติของที่ประชุมดังกล่าวก็มีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้ ผู้ใดจะขอให้เพิกถอนไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 7330/2553

ผู้ร้องทราบนัดและเข้าร่วมประชุมคราวปัญหาพร้อมกับผู้ถือหุ้นคนอื่นๆ ครบทั้งหมด 7 คน สำหรับการประชุมคราวปัญหาได้มีการแจ้งนัดประชุมให้ผู้ร้องทราบทางโทรศัพท์และเป็นการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งผู้ร้องทราบปัญหาดี ผู้ร้องได้มีหนังสือขอให้เรียกประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งมีการอ้างอิงบันทึกฉบับลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2543 ที่มีการเสนอขายที่ดินเพื่อจัดการชำระหนี้ด้วย จึงเชื่อว่าผู้ร้องทราบล่วงหน้าถึงปัญหาและวาระที่ที่ประชุมจะต้องพิจารณา กับมีเวลาเตรียมตัวเพื่อสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์แก่บริษัทได้เต็มที่ ต้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้แจ้งนัดประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 แล้ว แม้การแจ้งนัดประชุมคราวปัญหาให้ผู้ร้องทราบจะกระทำโดยทางโทรศัพท์ แต่ผู้ร้องก็ทราบนัดและเข้าร่วมประชุมด้วย การที่ผู้ร้องแพ้มติในที่ประชุมดังกล่าวแล้วกลับมายื่นคำร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมโดยอ้างว่า การแจ้งนัดประชุมไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 บัญญัติไว้ ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้ ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ผู้คัดค้าน

จะมิได้ฎีกาโดยตรง ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ประกอบ มาตรา 246 และ 247

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น เห็นได้ว่า แม้การแจ้งนัดประชุมคราวปัญหาให้ผู้ร้องทราบจะกระทำโดยทางโทรศัพท์ แต่หากผู้ร้องก็ทราบนัดและเข้าร่วมประชุมด้วย การที่ผู้ร้องแพ้มติในที่ประชุมดังกล่าวแล้วกลับมายื่นคำร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมโดยอ้างว่า การแจ้งนัดประชุมไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้อง เห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติมาตรา 1175 นี้มีเพื่อให้ผู้ถือหุ้นทราบเรื่องที่จะประชุม และสามารถพิจารณาในการประชุมได้ อีกทั้งคำพิพากษาศาลฎีกานี้ แสดงให้เห็นว่า ศาลฎีกายอมรับถึงวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น โดยกรณีนี้เป็นวิธีการทางโทรศัพท์ มาใช้ในปัจจุบัน

ผลภายหลังการประชุมกรรมการบริษัท

นอกจากประเด็นเรื่องมติการประชุมที่มาจากการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีและมติลายลักษณ์อักษร ยังมีกรณีผลภายหลังการประชุมกรรมการบริษัท กล่าวคือ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการบริษัท โดยที่ได้กระทำๆไปภายในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัทตามที่จดทะเบียนไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับของบริษัท การประชุมนั้นย่อมมีผลผูกพันบริษัท บริษัทก็จะต้องผูกพันในกิจการที่กรรมการได้กระทำไปนั้น หากเกิดความเสียหายขึ้น บริษัทก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

ในกรณีที่กรรมการบริษัทจัดการงานของบริษัทไปนอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท กิจการนั้นย่อมไม่ผูกพันบริษัทแต่อย่างใด และบริษัทก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้ เพราะเป็นเรื่องที่บริษัทไม่มีอำนาจตามขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท ถือว่าเป็นเรื่องที่ตัวการไม่มีอำนาจจึงไม่อาจให้สัตยาบันในกิจการนั้นๆ ได้ การกระทำนั้นๆ เป็นโมฆะ ไม่ผูกพันบริษัทและบริษัทจะรับเอากิจการนั้นก็ไม่ได้ แต่สำหรับในประเทศไทยถือว่าสัญญาหรือกิจการที่ได้กระทำไปนอกขอบวัตถุประสงค์หรือข้อบังคับของบริษัทไม่เสียไปหรือไม่เป็นโมฆะทั้งหมด หากแต่ไม่มีผลผูกพันบริษัทเท่านั้น แต่มีผลเป็นการผูกพันกรรมการที่ได้กระทำลงไป รวมถึงกรรมการอื่นๆ ที่ได้ลงมติเห็นชอบให้มีการการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์นั้น ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1169 บัญญัติว่า “ถ้ากรรมการทำให้เกิดเสียหายแก่บริษัท บริษัทจะฟ้องร้องเรียกเอาสินไหมทดแทนแก่กรรมการก็ได้ หรือในกรณีที่บริษัทไม่ยอมฟ้องร้อง ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดจะเอาคดีนั้นขึ้นว่าก็ได้

อนึ่ง การเรียกร้องเช่นนี้ เจ้าหนี้ของบริษัทจะเป็นผู้เรียกบังคับก็ได้เท่าที่เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องแก่บริษัทอยู่”

มาตรา 1170 บัญญัติว่า “เมื่อการซึ่งกรรมการคนใดได้ทำไปได้รับอนุมัติของที่ประชุมใหญ่แล้ว ท่านว่ากรรมการคนนั้นไม่ต้องรับผิดในการนั้นต่อผู้ถือหุ้นซึ่งได้ให้อนุมัติหรือต่อบริษัทอีกต่อไป

ท่านห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นซึ่งมิได้ให้อนุมัติด้วยนั้นฟ้องคดีเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ประชุมใหญ่ให้อนุมัติแก่การเช่นว่านั้น”

จึงถือได้ว่า หากกรรมการได้กระทำไปโดยได้รับอนุมัติแล้ว กรรมการผู้นั้นย่อมไม่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 1168 วรรคหนึ่งได้บัญญัติว่า “ในอันที่จะประกอบกิจการของบริษัทนั้น กรรมการต้องใช้ความเอื้อเฟื้อสอดส่องอย่างบุคคลค้าขายผู้ประกอบด้วยความระมัดระวัง...” ซึ่งจากหลักกฎหมายดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า กฎหมายพึงดูแต่เพียงว่ากรรมการทำดีที่สุดจนถึงระดับบุคคลค้าขายที่ประกอบกิจการพึงมีหรือยัง หากกรรมการทำถึงระดับแล้ว แม้บริษัทจะเสียประโยชน์ หรือเสียหายจากการนั้น กรรมการก็ไม่ต้องรับผิด

ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ ผลของการประชุมคณะกรรมการนั้นผูกพันกรรมการหรือไม่ ซึ่งสิทธิและความรับผิดของกรรมการนั้น พิจารณาเป็น 2 กรณี คือ

1. กรรมการที่เข้าร่วมประชุม

เห็นได้ว่า กรรมการที่เข้าร่วมประชุมนั้นย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามมติที่ประชุมนั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากการนั้นได้กระทำไปโดยชอบภายในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท กรรมการผู้นั้นไม่จำต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว

2. กรรมการที่ไม่เข้าร่วมประชุม

กฎหมายของไทยไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดของกรรมการที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมไว้ ดังนั้น จึงเกิดปัญหาว่ามติของที่ประชุมนั้นผูกพันกรรมการซึ่งไม่เข้าร่วมประชุมหรือไม่

โดยหลักมติของที่ประชุมคณะกรรมการที่กระทำภายในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัทย่อมมีผลผูกพัน บริษัทจึงต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอก แต่ในส่วนของกรรมการนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ถึงกรณีดังกล่าว ซึ่งตามหลักแล้วหากกรรมการผู้นั้นไม่เข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมประชุมแต่มีข้อสงวนไว้ก็ไม่ควรต้องรับผิดต่อผู้ถือหุ้นหรือต่อความเสียหายดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากมาตรา 1169 และมาตรา 1170 แล้วเห็นได้ว่าถ้ากรรมการกระทำการใดทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท บริษัทจะฟ้องร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนแก่กรรมการได้ หรือหากบริษัทไม่ฟ้องร้อง ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดสามารถเอาคดีนั้นขึ้นว่าก็ได้ ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงกรณีให้กรรมการอื่นฟ้องร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนแก่กรรมการที่ก่อความเสียหายนั้นได้ หรือแม้หากยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแต่มตินั้นไม่ชอบหรือ

อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ กรรมการก็ไม่สามารถขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมคณะกรรมการได้ ต่างจากกรณีมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น ตามมาตรา 1195 ที่บัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น” ซึ่งทั้งกรรมการและผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบ ฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทได้

ประเด็นปัญหาคือ ควรบัญญัติหลักกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท รองรับกรณีการบอกกล่าวเรียกประชุม มติการประชุมที่มาจากการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีและมติลายลักษณ์อักษรไว้หรือไม่ เพียงใด และผลของการประชุมคณะกรรมการนั้นผูกพันกรรมการซึ่งไม่เข้าร่วมประชุมหรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าปัญหาหลักของการประชุมคณะกรรมการได้แก่ปัญหาการบอกกล่าวนัดประชุมคณะกรรมการที่มิได้กำหนดระยะเวลาและวิธีการไว้อย่างชัดแจ้ง ปัญหาองค์ประชุมที่ยังคงล้าหลัง ถือหลักกรรมการต้องเข้าร่วมประชุมในสถานที่เดียวกันและในเวลาเดียวกัน การประชุมกรรมการต้องมาประชุมด้วยตนเอง จึงจะถือว่ามีการประชุมโดยชอบและมีผลบังคับ ปัญหาวิธีการดำเนินการประชุมที่ไม่สามารถมอบฉันทะได้ ไม่สามารถมีมติเวียนได้ รวมทั้งปัญหามติที่ประชุมที่ไม่มีการรองรับมติที่ประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี และมติลายลักษณ์อักษร รวมทั้งผลภายหลังการประชุมกรรมการบริษัทที่แม้บริษัทจะต้องรับผิดชอบและผูกพันในกิจการที่กรรมการได้กระทำไป แต่สำหรับกรรมการนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าหากไม่เข้าร่วมประชุม หรือเข้าร่วมประชุมแต่มีข้อสงวนไว้ก็ไม่ควรต้องรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นหรือต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น